

Tuvalu

Iloiloga o Kau o te Moegatama

Te kalaga mo tatou
fafine o te Pasefika

[TimeToCervicalScreen.nz](https://www.timecervicalscreen.nz)

Time to
screen

National
Cervical
Screening
Programme

Se kalaga ki a tatou fafine o te Pasefika

*Turou, Te Atu Kuki,
Tulou, Fiiti,
Matauninga, Kiribati,
Tulou, Niue
Turo' Rotuma,
Tulou, Samoa,
Tulou, Tokelau,
Tulou, Tuvalu,
Tulou, Tonga*

*Mo te loto fakaaloalo
Ko teuteu ne matou te vaasia
Mo te fakaava ki tou
Mafaufau
Foitino
Agaga.*

*Mo omotou alofaga
E fakaakoi katoa iei ne matou
Fafine Pasefika
O te Moana-nui-a-Kiwa.*

*Mo te loto malosi
Ko 'kami atu a koe
Ke faimalaga fakatasi tatou
I te sautalaga 'malu tenei.*

HPV mo te moegatama pala

Te lasiga o te pala i moegatama e fakamafua ne te vaelesi ko te human papillomavirus virus (HPV). Te vaelesi tenei se manu e masani o nofo i te pakili o te foitino, kae 'pisigofie ma fepaki a foitino, ma ise i taimi o te moe fakatauvaga. Te lasiga o tino matua ka nofo mo te vaelesi ko te HPV i se vaitaimi i olotou olaga.

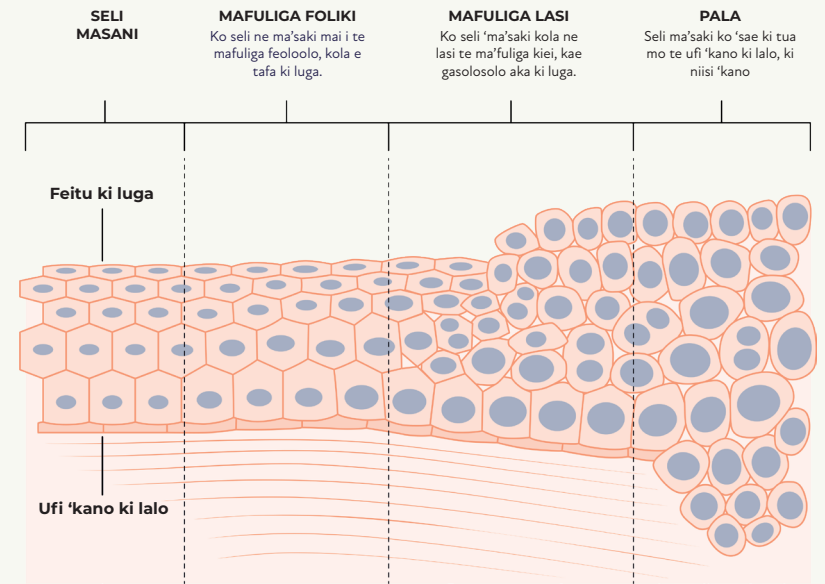
Te lasiga o masaki mai i te HPV e 'lei loa ia latou, ako niisi vaega o te vaelesi e mafai o malosi atu tela e mafai ne latou o fakamafua te mafuliga i seli, tela i se vaitaimi e mafai o mafua iei a te pala o te moegatama.

Te pala o te moegatama e mafai o gasolosolo i te 10 tausaga me fanatu. Asiga masani ka iloa iei a latou kola e lasi te fakamatakuga o gasolo te mafuliga i seli o latou. Me pefea te tulaga o seli e lavea, e mafai o fakatogafiti kae koi tuai o pala. te masani mai mua e liu kite kanisa.

E uke kii a lasaga i te vaa o pokotiaga o te HPV, te mafulifuliga o seli mo te pala o te moegatama. Se fai pela ka nofo koe mo te HPV ko pala tou moegatama.

✿ E nofo ki se 90% o tino e asi ka se nofo mo te HPV kae mafai fua o fakasoko loa olotou asiga masani. E nofo ki se 10% o tino e asi ko nofo mo te HPV, kae ka manakogina ke asi faeloa.

Ata 1. Fakavasegaga o te mafulifuliga o seli i kau o te moegatama

“Te Pala o te moegatama se tasi o pala e mafai o fakagata-gina.”

Te fakaataga o kau o te moegatama

Fakatasi mo te suki puipui mai i te HPV, fakaataga masani o kau o te moegatama e fakafoliki ne latou te masaki mo te mate mai i te pala o te moegatama. Te kau o koe i te Polokalame a te Iloiloga o Kau o te Moegatama o te Atufenua (National Cervical Screening Programme: NCSP), mo te masani o fai au asiga ko te auala 'lei loa i te puipuiga o koe mai i te moegatama pala, ke maua ne koe te ola lei fakatasi mo tou kaiga. **Te Iloiloga o Kau o te Moegatama ko se 'togi i te taimi nei moo fafine o te Pasefika. Fakamolemole fesokotaki ki te tokita masani o koe.**

Nei ko isi se auala tela e makini kae faigofie mo asi a kau o te moegatama, tela e manakogina fua ke fai i taki 5 tausaga, kae ka mafai foki ne koe o fai loa ia koe.

Te asiga moo te HPV e 'tonu kae 'sako i te salaga o te vaelesi tela e fakamafua ne ia te lasiga o te pala i moegatama. Mai i te 10% o latou kola ne asi, ka maua ne te asiga a latou kola e lasi te fakamatakuga o fanaka te mafulifuliga o seli kola ka mafua iei a te pala i olotou moegatama. Mai ikonei, ka maua te avanoa o fakatogafiti tela ka fakagata iei a te lasiga o moegatama pala.

Te auala fou o iloilo a kau o te moegatama ko te salaga o te vaelesi masani tela e fakaioga ki te human papillomavirus (HPV), tela e nofo ki te 95% o moegatama pala e fakamafua ne ia. Te faiga o te asiga ne koe loa i te fale, e 'pau loa tena 'lei mo te fai ne te tokita me ko te neesi ma manako koe ki se fesoasoani, pela foki loa mo te asiga tela e puke se vaega o pia mai i kau o tou moegatama.

E mafai pefea o iloa ne au me ko 'tau o fai taku iloiloga?

Ka manakogina ke fai tau asiga mafai koe:

- Se fafine io me se tino e isi sena moegatama;
- Mo ou tausaga mai i te 25 ki te 69;
- Koi masani loa o moe fakatauava, io me ko oti ne moe fakatauavaga.

Kafai ko oti ne tapale tou moegatama mo kau, fesili ki tou tokita me koi manakogina ke fai tau iloiloga.

E lei loa mafai tau asiga mafai foki koe e faitama. Kafai foki koe e masaki fakafafine, e mafai foki loa o fai te asiga mafai e se lasi tou sua e fano, me mafai o pokotia iei te tali o tau asiga.

✿ Mai i te 180 o tino kola ne pokotia ne te moegatama pala, se 85% o latou seki fai aka loa ne asiga, io me ne fakatumau a olotou asiga masani.

“Ko faigofie kii te asiga o kau o te moegatama. Ko lasi atu te avanoaga o fai tau filifiliga.”

Vaega auala o te asiga moo te HPV moo koe

Vaega auala o te asiga moo te HPV

Sea te fakamoemoega

Te faiga o te asiga

Te faiga o te asiga tenei

Ikuga mo Fakamasauaga

1

Saluga o pia mai i te pu fafine

Te asiga tenei e 'lei moo te taulasiga. E fakailoa atu mafai se vaega asiga fakatea e 'tau moo koe.

Pei te ata o te QR code ki tau telefoni tauave ke lavea ne koe te fakasinoga.

Onoono ki fakatonuga [CervicalSelfTest.nz](https://www.CervicalSelfTest.nz)

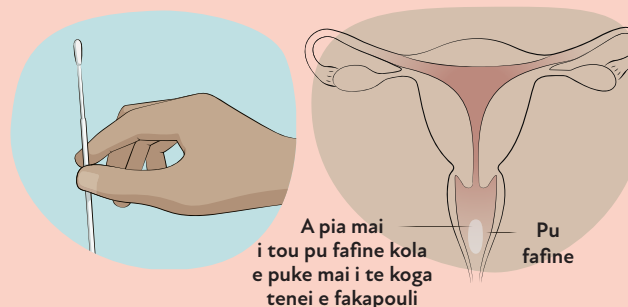
A Te faiga ne koe tokotasi

E masani o fai i se koga tela e 'pulu moo koe, i te taimi o tou avanoaga ne fakatonu. I niisi taimi, e mafai o ofo atu ne te tino fai asiga se koga i te komiuniti, se motoka mo potu fai asiga, io me fai ne koe i te fale, a tau asiga.

IO

B io me se tino atamai kae galue i te ola lei e mafai o fesoasoani ki a koe

Ka fakaaoga te ikofi o puke mai ne pia mai i tou pu fafine. Te pia tenei ka fakaaoga moo asi ki te HPV.

Kafai e seai se HPV

Tau sua iloiloga ka fai i te 5 tausaga (io me ko te 3 tausaga mafai a koe e masakisaki).

Kafai e isi se HPV

Me ko te vaega fea o te HPV e maua, e mafai o manakogina ke isi ne kalu e puke mai i ou kau (tela ne fakaigoa mua ko te smear test) ke asi ki te mafulifuliga o seli, io me e mafai o ave koe ke asi tou moegatama me isi ne mafulifuliga ki ou kau, kola e tau o fakatogafitigina.

2

Potu 'kano mai i Kau

I taimi mua e fakaigoa te asiga ki te 'smear test'. E mafai o fautuagina te asiga tenei ki niisi tino, kae e mafai foki loa ne koe o fili ma manako koe kiei.

Pei te ata o te QR code ki tau telefoni tauave ke lavea ne koe te fakasinoga.

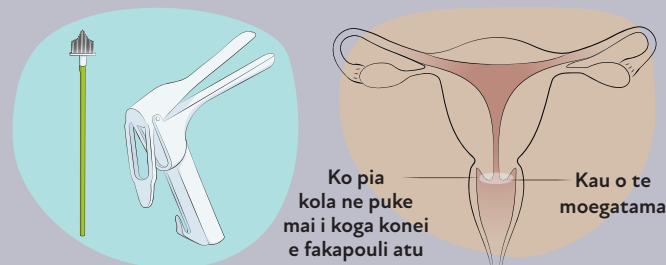

Onoono ki te fakasinoga i te [CervicalSample.nz](https://www.CervicalSample.nz)

C Se potu 'kano tela e puke ne te tino atamai kae galue i te ola lei

Te asiga tenei e mafai o fai iloto i te fale talavai io me se koga ne fakatokagina i te komiuniti, io me iloto i te motoka fai asiga.

Te tino fai asiga ka fakaaoga ne ia te ikofi mo te pulasi o salu mai ne pia mai i ou kau. Ka asi muamua te pia tenei ki te HPV, kae kafai e isi e maua, ko asi iei ki seli kola ne ma'fuli.

Kafai e seai se HPV

Tau iloiloga kafai i te sua 5 tausaga (io me ko te 3 tausaga mafai a koe e masakisaki).

Kafai e maua te HPV

Te putuga pia foki loa tena ne maua ka fakaaoga mo asi ki te mafulifuliga o seli. Fakatau ki te tali o te asiga, e mafai o fakatonu ke fai te asiga o tou moegatama ke lavea me isi ne mafulifuliga ki ou kau, kola ka manakogina ke fakatogafiti.

E kau au pefea ki te Polokalame ki te Iloiloga o Moegatama a te Atufenua?

1 Fakailoa ou fakamatalaga fesokotaki

Tou igoa e 'tau o fakamau iloto i te fakamauga a te NCSP ke avatu saale a kamiga, fakamasauaga mo fesoasoani ki asiga. Kafai e se mautinoa ia koe me isi sou igoa i te fakamau tenei, telefoni ki te **0800 729 729** o asi kiei.

2 Mo se fakalauefaga ki te asiga o ou kau

Mo se fakalauefaga o fakamatalaga ki te asiga o ou kau, vaega asiga moo koe, e fakatonu pefea tou avanoaga, telefoni ki te **0800 729 729** tela e se 'togi, io me asi koe ki te **TimeToCervicalScreen.nz**

3 Talai ki ou taugasoa mo kaaiga e uiga mo te asiga o kau

Kafai e isi sou taugasoa io me se kaaiga tela e mafai o asi ana kau, fakaoko atu kiei a fakamatalaga konei, pena foki mo te auala fou i te asiga o te HPV tela e fai loa ne koe. E mafai o fakasao iei tena ola!

Taofiga o te asiga io me ko te tapalega o koe mai i te NCSP

E mafai ne koe o se kau ki te NCSP i so se taimi, io me tuku loa tou igoa i te fakamauga kae akai fua ke se toe ai ne fakamatalaga e avatu. E mafai ne koe o fesokotaki ki te Polokalame moo feitu konei, kae ka manako koe o se kau, ka avatu ne matou te pepa ke fakafonu. Te pepa tenei e mafai foki ne koe o maua i te motou lausalau i te neti. Ka tausi ne matou ou fakamatalaga i te motou fakatokaga, mo se faopoopoga ke se toe fesokotaki atu ki a koe. A fakamatalaga katoa ki te asiga o ou kau, ke oko foki ki asiga mua ka tapale katoa mai i omotou fakamauga.

E mafai ne koe o toe ulu mai ki te polokalame i so se taimi e ma'fuli iei ou mafaufauga.

“Koe ne fakafoliga ki te tapu mo te 'lei katoatoa.”

Onono ki te lausalalau ko te Time to Screen, i te maga tela e fakatapu iei a fakamatalaga, mo fakamatalaga me tausi 'mau pefea ne matou a fakamatalaga kola e 'nofo mo matou.

**Talosia ke manuia
tau malaga kae ko
moli atu katoa motou
alofaga, alofa, aro'a, hanisi,
loloma, ofa, tekeraoi.**

[TimeToCervicalScreen.nz](https://www.time tocervicalscreen.nz)

Health New Zealand
Te Whatu Ora

**Te Kāwanatanga
o Aotearoa**
New Zealand Government

**Time to
screen**

National
Cervical
Screening
Programme